

DELS CONTRACTES DE ENFITEUSIS Y Á RABASSA MORTA

SEGONS L' ANTIGA Y LA MODERNA LLEISLACIÓ
DE CATALUNYA.

ESTUDI JURÍDICH-SOCIAL.

¿QUE ES LA RABASSA MORTA?

(Acabament.)

LGUALMENT fa reparar Fontanella que, per dret comú, aquesta denuncia deu ferse avans de la venda; mes segons lo nostre dret pot aquesta perfeccionarse y otorgarse la escriptura, per mes que previament no s' haja fet la denuncia, com clarament ho indica la tantas voltas nomenada constitució *Item ne super laud*. Partint de aquest principi y considerant que 'l dret de *tanteig* propiament tal fa relació al temps en que 's tracta de enagenar la cosa *ab anterioritat á la celebració del contracte*, y que 'l dret de prelació en virtut del qual s' adquireix la cosa pel tant després de perfeccionada la venda no 's diu ja dret de *tanteig*, sino de *retracte*, devem recordar las modificacions que en aquesta part del nostre dret han introduhit

los artículos 674, 688 y 689 de la ley de Enjuiciamiento civil, lo primer dels quals disposa que pera que pugà donarse curs á las demandas de retracte se requiereix en primer lloch que s' interposen en jutjat competent *dins los nou dias comptats desde l' otorgament de la escriptura de venda*. No ignorem que Gomez, lo P. Molina y altres famosos jurisconsults han fet veurer la gran diferencia que hi havia entre un y altre contracte; mes aquesta observació que está molt en son lloch tractantse del dret de Castella, no es aplicable al dret de fadiga desde'l moment que te de característich la circumstancia de no tenir de exercitarse abans de perfeccionada la venda com lo dret de tanteig, sino després de ella, com succeheix á Castella ab lo *retracte*.

Sembla á primera vista que pot impugnarse aquesta opinió dihent que segons la classificació de Bentham, generalment adoptada en las escolas, hi ha lleys *sustantivas* que com principals poden existir per si mateixas sens necessitat de altrás, y lleys *adjectivas* que no poden existir ni concebirse sens altrás que fer observar, y que 'l principi de dret *lex posterior derogat priori* sols pot esser aplicable á las primeras, en quant declaran lo dret, mes no á las segonas que sols regulan llur exercici y no podrian sens aquellas existir. Al nostre humil parer aquest rahonament es, aplicat al cas present, mes aviat un engiñós sofisma que un sólit argument. En primer lloch, aquí no 's tracta de la derogació del dret de fadiga, sino merament de la sustanciació de aquest dret, de la manera y forma de posarlo en exercici, y en segon lloch, desde 'l moment que aquest dret s' exercita després de otorgada la venda, no hi ha dupte que pera usarlo se deu promou-rer lo judici de retracte. La ley de Enjuiciamiento Civil ha marcat en son article 674 un terme que, com diuen molt oportunament Manresa y Reus «ha entrat en la categoría dels judicials, y habent ordenat pel 1415 la derogació dels furs en que s' hajan dictat reglas pel enjuiciamiento civil, es clar que en las provincias que 's regeixen

per la legislació foral haurán de presentarse avuy las demandas de retracte, lo mateix que en lo restant del regne, dins del terme y baix las condicions que 's fixan en dita lley de Enjuhiciament Civil.»

Aquesta doctrina té á mes en son favor una important declaració del Tribunal Supremo dictada lo 14 de Maig de 1867 ab motiu de un plet promogut á Catalunya y en la qual se diu que: «Segons doctrina admesa per la jurisprudencia, la lley de Enjuhiciament Civil ha modificat essencialment las recopiladas en quant al senyalament de dia desde 'l qual determinavan hagués de comensar á correr y comptarse, ab distinció de casos, lo termini legal pera l' exercici del dret de retracte.» En un' altra sentència de 20 de Octubre de 1858 declarará que: «La lley de Enjuhiciament Civil deu aplicarse en totas las provincias de Espanya, sens que estiga al arbitre dels tribunals exceptuarne cap, qualsevulla sian los furs que en ella regescan,» y en un' altra dictada lo 8 de Maig de 1862 declarará aixi mateix que «Per l' article 1415 de la lley de Enjuhiciament civil han quedat derogadas totas las lleys, Reyls Decrets, reglaments, ordres y furs en que s' hajan dictat reglas pera 'l procehiment en assumptos civils.»

En l' exercici de aquest mateix dret de fadiga pot senyalarse també una diferencia característica entre 'l dret comú y 'l municipal de Catalunya, ço es, que per aquell sols pot lo senyor directe retindre la finca per ell, mentres que aquest li permet cedirlo y traspassarlo á un altre, com ho fan reparar tots los escriptors que aqui han tractat del contracte enfiteutich, com lo mateix Fontanella, Peguera,¹ etc. Aquest últim diu sobre 'l particular que, aixís en los feus com en las enfiteúsis, si hi ha quatre senyors, l' immediat, ço es, aquell qui está mes prop del enfiteuta venedor sols pot usar del dret de fadiga pera retindre la finca, y fentho ell ja no pot exercirlo cap dels senyors superiors. Si aquest senyor immediat no usa del seu dret, llavors lo senyor alodial y directe pot concedir

¹ *Repetitio*, etc. vers. 6, núm. 32.

á un altre la facultat de retraurer, com se llegeix en las Costums escrites de Barcelona. Cal tenir present que en eixa ciutat no pot cedirse aquest dret sens que abans s' haja presentat al senyor directe la escriptura de enagenació, segons tenor de lo previngut en lo privilegi *Recognoverunt Proceres*, cap. *Item concedimus*. Socarrats ¹ y Solsona ² han justificat ab un argument tant convincent com ingeniós aquesta facultat de cedir lo dret de fadiga, que á primera vista sembla extranya y exorbitant, dihent: admetem per un instant que 'l senyor no pot cedir aquest dret á un estrany: aixó no 'l privará de retindre la finca per virtut del mateix, consolidantse de aquest modo lo domini útil ab lo directe y podent en conseqüencia cedirla en enfiteusis á la persona á qui desitjava cedir la fadiga. Es induptable que devant una rahó de tant pes fora per demés tota objecció. Per ço diu lo grave Peguera: *eorum sententiam laudo et illorum opinioni adereo*. Socarrats ³ fa la important observació de que feta la escriptura de venda y presentada al senyor alodial y havent aquest usat del dret de fadiga dins del termini legal, ja no poden las parts rescindir lo contracte sots pretext de menor edat, de oferiment de major preu per part de altres acrehedors ó de haverhi per entre mitj una causa pia.

Peguera ⁴ cita alguns casos en los quals no pertoca l' exercici de aquesta facultat, á mes dels que ja havem dit que implicavan sa renuncia tácita y presunta. No procedeix quant per virtut del pacte de retro torna la finca á son amo primitiu, si 'l senyor no protestá de dit pacte al ferse la primera venda. Tampoch te lloch en aquellas enagenacions en las quals lo senyor no pot donar ó fer alló que deuría donar ó fer la persona á la qual se traspassés lo domini útil de la cosa, excepció molt natural y justa y de la qual se deduheix logicament que no li pertoca al

¹ *Consuetut. Cath.*, cap. Cantum, núm 54.

² *Lucer. laud.*, 3.ª quast. princip. núms. 19 y 20

³ *Ut supra*, núm. 64.

⁴ *Repetitio*, etc., vers. 6, num. 42 y 46.—V. també SOLSONA, *ibid*, 3.ª quæst. princip.

senyor directe lo dret de fadiga en las transaccions y concordias.

Tornant á consultar á Fontanella ¹, trobem la interessant qüestió de si procedeix la prescripció contra 'l senyor en l' exercici del dret de fadiga, encara que may se li hagués denunciat la venda. Aquesta qüestió ha donat lloch á una gran controversia entre 'ls jurisconsults. Abans de tractar aquesta materia, convé dilucidar si corre la prescripció pera l' ignorant. Los autors solen distingir entre las prescripcions de 30 y 40 anys ó altre llargíssim temps, de modo que no s' admete la primera ó almenys se concedeix restitució del temps trascorregut. Respecte á l' altra prescripció de llarguíssim temps gayre bé no 's pot trobar una solució en los jurisconsults. La qüestió es tant ardua, que Boerio en sa *decisió* 39, núm. 1, diu que á sòn parer es la mes difícil que ha tractat. Tots los autors ponderan aquesta dificultat, que prou se repara en la confusa varietat de opinions á que ha donat lloch. La nostra Audiencia ha fallat ja afirmativa ja negativament, tot lo qual ha contribuít á aumentar la perplexitat, de manera que molts escriptors no s' atreveixen á declarar-se en pro ni en contra.

Fontanella recorda que la restitució per causa de ignorancia se concedeix al menor, mes no al major de edat, y fa reparar que si ab tal motiu li fos á aquest concedida contra la prescripció de 40 anys, sempre estarian los bens en incert y exposats á las tramas de la mala fé; pero que en quant al menor y á la Esglesia no hi ha dupte que se 'ls deu otorgar aquest benefici, mediant justa ignorancia. Así 's presenta una notable dificultat, y es la de resoldre si 'l menor pot obtenir la restitució contra un altre menor, dupte que sembla 's deuria resoldre en sentit negatiu, segons la regla *privilegiatus contra pariter privilegiatum nou utitur privilegio suo*; mes pera aplicar degudament aquest principi convé tenir present lo que diu Bastolo—

¹ De Pact., claus. 4.ª, glos. 12.

I. verum § item queritur, ff. de minor.—ço es, que en aquet cas aquell qui tracta de evitar un dany es preferible al qui preté conseguir un lucro, en lo qual convenen sens distinció tots los autors. Jacme de Montjuich, en l'usatge *Si quis suum feudum*, admet en aquest punt la prescripció de 30 ó 40 anys, y Callís, en lo mateix usatge, admet la de 30 anys ignorant lo senyor la enagenació, puig si la savia se li aplica 'l principi de dret: *scienti et volenti nulla fit injuria*.

Un' altra diferencia notable senyala Fontanella en aquesta materia entre 'l dret comú y 'l nostre dret municipal, y consisteix en la pena de comís, puig per dret comú cau en ella l' enfiteuta deixant de pagar sòn cánon per tres anys si 'l senyor es llech ó per dos si 'l senyor es la Esglesia, com se veu en la lley 2.ª *Cod. de jur. emphyt*, ahont se veu també que l' enfiteuta y 'l feudatari perden llur dret enagenant la cosa sens consentiment del senyor, mentres que 'l nostre dret municipal ha suprimit en abdós casos la pena de comís, segons terminantment ho expressan los usatges *Si quis suum feudum*, *Si quis bajuliam* y altres. En cambi la nostra lley imposa en l' últim cas la pena de esmenar al senyor en lo duplo, segons lo primer dels dits usatges, y també la de cinch cents florins, segons tenor de la lley *Car dignament*, que mes amunt citarem. Per últim, Ferrando 1, en la constitució *Als escandols*, de la qual ja havem parlat, imposa la pena de pagar en lo mateix cas duplicat lluhisme al senyor directe, y en la práctica aquesta derrera es la única que s' aplica.

Vives y Cebriá ¹ refereix que ell vegé un cas en que venent un com alodial una cosa que era enfitéutica y havent després lo senyor directe demanat al comprador lo doble lluhisme y la pena de cinch cents florins, se condemná á la primera de aquestas penas, manantse que l' un lluhisme 'l pagués lo comprador y l' altre 'l venedor, qué fou á mes condemnat á indemnisar al comprador. Aixís

¹ *Const. de Cat.*, lib. IV.

fou decidit en dos sentencias conformes dictadas en 1827 y 1828 en la causa que l' Sr. comte de Peralada seguia en la reyal Audiencia del territori y sala 2.ª civil contra Joseph Darnaculleta y Joseph Ferrer, compradors y possehidors de la pessa de terra y Genís Hugas, venedor de la mateixa.

En quant á la pena de duplicat lluhisme, també 's troba prescrita en lo cap. 27 del *Recognoverunt Proceres*, y per cert que Cancér fá reparar que per virtut del usatge *Si quis sūum feudum* es extensiva aquesta disposició als predis de fora de Barcelona. ¹ Lo mateix autor diu que en Catalunya sols te lloch lo comís si 's nega á gratscient lo domini feudal ó enfiteutich, ó si la cosa feudal ó enfitéutica 's ven també á gratscient com alodial, ó si al vén-drela s' amaga sa qualitat de feudal ó enfitéutica, afegint que, en aquest cas, si 'l predi fos vindicat pel senyor, lo comprador ignorant de bona fé podria exigir del venedor la restitució del preu y la indemnissació de danys. ²

Aquest autor fa observar aiximateix que la interdicció de enagenar la cosa feudal ó enfitéutica sots las penas ja enumeradas, te una excepció quant lo jutje per sentencia executiva embarga 'l predi pera pagar als deutors del enfitauta, deixant salvo 'l dret del senyor directe.

Pel demés, aquest lluhisme duplicat se deu al propietari, perquè está subrogat en lloch del comís y per tant deu tenir un mateix fi y efecte, com te sa qualitat y naturalesa, y no al usufructuari de la cosa enfitéutica. Hi ha encara un 'altre rahó y es que pel comís se realisa la consolidació del domini útil ab lo directe, y aquesta consolidació ó reversió sols pot ferse en favor de aquell que te aquest domini directe en la cosa feudal ó enfitéutica. Si aixís no fos, no li quedaria aquesta íntegra, lo cual cediria en menyspreu del principi de dret que defineix l' usufruyt: «lo dret de usar y disfrutar una cosa de altri *quedant salva sa substancia.*»

1 *Var. Res.*, par. I, cap. XI. nú n. 1.

2 *Id.*, *id.*, *id.*, núms. 10 y 11.

Abans de donar per conclosas las indicacions que 'ns semblaren mes importants respecte al dret de fadiga, devem recordat que, segons Cancér, lo senyor lo te fins en las milloras del predi, porque l' enfitauta mes aviat es tingut de véndrelas á ell que á un altre, del mateix modo que 'l propietari te pel tant de preu lo dret de prelació si l' usufructuari vol enagenar sòn dret de tal. ¹

Si despues de analisadas las principals condicions del contracte de *rabassa morta* tractem de fixar sa naturalesa y sòn caràcter científich, dirém francament que trobem sa denominació inmillorablemet formulada en la sentència del Tribunal Supremó que 'l 5 de Desembre de 1863 lo nomená *arrendament* ó *establiment*, si bé crehem que deu considerarse com un contracte de arrendament especial y *sui generis* que se sembla á l' enfitautis en moltes cosas. Tenint en comte que 'l contracte enfitautich pot esser perpetuo ó temporal, segons lo comú sentir dels autors, basat en la lley 2.ª *Cod. de jur. emphyt.*, que diu que en ell cal atenirse sobre tot als pactes del contrahents, y atesa la circumstancia de que en l' establiment á *rabassa morta* se paga comunment la entrada y sempre la pensió anyal, lo lluhisme y 'l dret de fadiga com en la enfitautis, sembla que deuria considerse com una forma especial de aquesta última clase de contractes, no podentse confondre ab lo de arrendament, en lo qual no 's realisa cap desmembració de domini, cedint solsament lo locador l' us de la cosa mediant lo pago de una mercé determinada. També deu observarse que aquesta ha de consistir en diner comtat, puig de altre manera l' arrendament degeneraria en lo contracte innominat *do ut des* ² mentres que en lo que estem analisant la pensió consisteix en una part aliquota convencional dels fruits. Y no s' evita la dificultat dihent que aquell á qui així 's concedeix un terreno es abans que enfitauta colono parciari, porque 's podria replicar á tal argument ab l' autoritat del dret romá que, en

¹ *Id., id., id.*, num. 50, 52 y 53.

² *ULPIANO*, l. 1.ª § 9, *ff. depos.*

aquest cas no seria 'l contracte de locació y conducció sino de societat.¹ De modo que si bé es veritat que te de comú ab aquell la circumstancia de tenir fixada sa duració per la naturalesa y per la jurisprudencia convertida en lley, per altra part hi ha que notar la diferencia essencial de que no intervé assí mercé *determinada* y en diner comptant, sino la entrega de una part de fruyts qual valor y quantía son sempre proporcionals y relatius. Te aiximateix alguns punts de semblansa ab la enfiteusis; mes no 'ns apar que la concessió que 's fa en l' establiment á *rabassa morta* sia equivalent al traspás del domini útil que 's fa en lo contracte de cens enfiteutich. Al dir aixó no 'ns referim pas á la duració del contracte, puig admetem de grat que aquest del mateix modo pot esser perpetuo que temporal, sino á sa naturalesa propia y característica. En efecte, la concessió ó traspás de domini útil dona al censatari 'l dret de explotar la cosa, millorantla del modo que crega mes convenient als seus interessos, y aixis pot dedicarla al conreu que mes li agrada, sens que 'l senyor directe pugua en aquest punt limitar en lo mes mínim sa voluntat, mentres que 'l *rabassaire* sols te 'l dret de plantar y conresar la vinya, de modo que sòn dret es molt mes limitat que 'l del enfiteuta. Aixó es tant cert com que en moltes, tal volta en la major part, de las escripturas de aquesta mena de establiments se sol estipular lo pacte de que 'l *rabassaire* tindrà 'l dret de plantar un cert nombre de arbres-generalment figueras-destinats á fer alguna sombra als treballadors que han de conresar y berrar la vinya, lo qual no fora certament de pactar en una veritable enfiteusis, porque 'l senyor útil no necessita que se li donen semblants facultats. En una paraula: si per analogía se dóna á aquest contracte lo nom de enfiteusis, crehem que se 'l deu considerar com una enfiteusis especial, *sui generis* y de tant original naturalesa que sens dificultat podria comptarse com un contracte á part qual tipo juridich no entra

1 GAYO, l. 25 § 6, ff. locat.

pas enterament ajustat dins del motllo clàssich de la classificació bizantina.

Sia com se vulla, aquestes mateixes analogías que havem citat nos aconsellan resumir algunas de las principals doctrinas referents al contracte de enfiteusis, prenentlas de un autor catalá sobressalient en l' art difícil de sintetisar en pocas planas los principis mes importants y las reglas mes arduas y complicadas del nostre dret.¹

«S' enten per enfiteusis la concessió de una cosa inmo- ble feta á un altre pera cert temps ó perpetuament, reser- vantse 'l que la concedeix son domini ó propietat á con- dició de que se li pague una pensió anyal y de fer la renovació finit lo temps pel qual se feu dita concessió.

«Hi ha donchs dos menas de enfiteusis, ço es, temporal y perpétua.

«Quatre son las cosas sustanciales de aquest contracte: 1.ª lo consentiment dels contrahents; 2.ª la cosa; 3.ª la entrada, si bé aquesta es de costum y no de essencia; 4.ª la pensió, que 's dona en reconeixement del domini.

«Poden concedir en enfiteusis tots aquells que tenen facultat de contractar y enagenar llurs cosas, y aixís no poden fer aquesta concessió aquells qui no poden contrac- tar, com l' impúber, lo furiós, lo boig y altres.

«Pot concedirse á tots los qui son capassos de obligarse á pagar cascun any lo cánon.

«Poden concedirse las cosas inmuebles, ja sian rústicas ó urbanas, qual enagenació no sia prohibida per las lleys, encara que mes sovint se concedeixen los predis rústichs, en atenció á que'l fi de aquest contracte es lo millorament de las fincas.

«Se perfecciona aquest contracte intervenint escriptura desde 'l principi, puig de altra manera no es valable.»

Aquestes derrereras paraulas no poden passar sens co- mentari. Lo contracte enfitéutich ha sigut considerat per tots com *consensual*, ço es, com un de aquells que subsis-

¹ GIBERT, *Art. de Not.*, par. 1.ª, cap. 1.º, tit. 6.º

teixen per sols lo consentiment, de manera que 'n naix obligació immediatament que 's convingueren las parts, no necessitantse la escriptura sino pera prova, com ho declaran las *Novelas* 7 y 120. A Castella las lleys de Partida exigian que 's constituís en escriptura pública sots pena de nulitat; ¹ mes Baldo diu parlant del feu y de l'enfiteusis que si l'escriptura no fos solemne ni bastás per si mateixa podria suplirse la solemnitat per medi de testimonis. ² Prou sabem que 'ls romanistas podrian citar nos autoritats que sostenen lo contrari y que atenentnos á la legislació moderna se 'ns podrian oposar los articles 2, 23 y 25 de la ley hipotecaria, segons tenor dels quals deu ferse constar la existencia de aquest contracte per escriptura pública inscrita en lo Registre de la Propietat pera que no puga perjudicar á tercer; disposició que fa la dita ley extensiva á tota mena de drets reysals sens exclusió alguna. Noresmenys debem tenir present que 'l Tribunal Supremo en diverses sentenciás ha declarat que si be es necessari l'otorgament de escriptura pública pera la constitució dels censos perpétuos y la enfiteusis, pot probarse per altres medis llur existencia. ³ En la práctica resulta que son molts los *rabassaires* que sols tenen per tot títol un contracte privat y no pochs los qui tenen lo terreno per virtut de una mera estipulació ó contracte verbal.

Tos, en la obra citada, diu que feu molts diligencias pera venir en coneixement del origen y reglas particulars de aquest contracte, y que sols pogué saber que existia entre 'ls pagesos la tradició que havia comensat á celebrarse en los terrenos del litoral, lo que te molts visos de probabilitat, ja que hi ha en aquells extensas encontradas qual producció es deguda als esforços extraordinaris de una rassa vigorosa que ha tingut de lluytar sens treva ni repós ab las malas condicions de una terra rocallosa, in-

¹ L. 3.ª, tit. 14, Part. 1.ª y l. 28. tit. 8, Part. 5.^a

² L. ult. § *quæro pone*, Cod. de fideicom.

³ C. 9 de mars de 1861; C. 9 de Abril de 1864 y otras.

grata é infecunda com altra n' hi haja. Com se vulla sia no crehem que sia molt antich aquest contracte, puig consultant las obras dels nostres jurisconsults, sols lo vehem mencionat y explicat per dos autors del darrer si-cle. ¹ Si be 's considera, aquest es un fet que no té res de estrany, puig la *rabassa morta* sembla una substitució del contracte enfiteutich, ab lo qual te tants punts de semblansa que, com havem vist, autors molt respectables los han considerat com una sola y mateixa cosa, y podria haverse introduhit quant trovantse ja mes fraccionada que enguany la propietat volgueren alguns senyors establir los mals terrenos que tenian, susceptibles de producció vinícola á forsa de treball, mes desitjant ferho de manera que no fos massa gran la desmembració del domini.

Sia de açó lo que 's vulla, 'l fet es que ab prou dificultat podria trobarse una combinació mes felis pera associar lo capital improductiu ab lo treball productor en benefici del senyor, del arrendatari y del Estat. «Lo fons productiu de la terra, que es la primera materia de tots los productos y 'l manantial primitiu de totas las riquesas,» com digué un jorn lo colectivisme modern en una de eixas congregacions que fan época en la historia del socialisme ² 's fa de aquest modo assequible á tots, augmentant los medis de emancipació que 'l nostre estat social pot proporcionar al treballador, pera alcansar al mateix temps que un millorament en son estat material, una independencia segura en lo treball que li dona la subsistencia.

Tant entussiasmat se mostra lo jurisconsult Tos al considerar los beneficis del cens enfiteutich, que exclama:

«Constituhit un enfiteuta ab una porció de terreno establert, la mira com á patrimoni seu, reputantse, no com abans un jornalier, sino un hisendat. Respira sentiments de pare de familia acaudalat y tota sa deria consisteix en ferla floreixent y fructífera, á indagar quina part será mi-

¹ Tos, obr. cit. y COMES. *Virid. art. not. cap. 20 § 7, num. 27.*

² Conclusiones llegidas en la 16.ª sessió del Congrés de Bruselas, lo 13 de Setembre de 1868, en presencia dels delegats de l' *Associació internacional de treballadors.*

llor pera grans, quina pera vinyas, oliveras y altres fruyters. S' empren lo conreu segons sas possibilitats y á proporció dels beneficis que 'n recull va adelantant en las altras y aixís lo senyor directe percibeix mes censos y trascendeix á tot lo poble l' augment dels fruyts... Per aquest medi una familia errant, pobre y sens esperansa de millorar de fortuna se domicilia en paratje fixo; pot sortir de son estat miserable y arriuar, si no á la abundancia y la riquesa, al menys á una mitjana honradés y esplendor. Adquirint aixís algunas terras, encara que ermas, persuadida de que conresadas donarán útils productos, se proposa desde un principi possehir un patrimoni, y alcansantlo ab alguns anys de pena y treball son ab lo temps l' émulo y l' admiració dels vehins. No sols se naturalisa aquesta familia en aquell vehinat, sino que si son extensas las terras poden distribuirse entre sos fills. A proporció del nombre de aquéstos s' aumentan las familias y creix la població, quant sens ellas deurian extranyarse y perdre 's al rigor de la miseria. Al mateix vehinat li es molt útil, perque augmentantse 'l conreu prospera ab l' abundancia dels fruyts y cullitas que 'ls abarata. Fins los jornalers, qual indigencia es per tot arreu notoria participan de aquell adelantament en lo millor preu dels fruyts y grans que es llur principal sosteniment... Per últim es un contracte en alt grau favorable al concedent, al acceptant y al públich; que fomenta 'l conreu, lo comers y la industria y que si 's fes en terras despobladas se veurien molt prest pobladas y conresadas. L' abundancia dels fruyts impediria la entrada dels estrangers y la extracció del diner, y abundant los nacionals se podrian remetre als paissos estranys y s' aumentaria 'l comers; s' hi emplearian moltes familias y progressarian rápidamente las fábricas y las arts... Ab tot, molts amos de extensos terrenos no consenten en establirlos, ó per no necessitar llurs productos ó per no voler desferse de ells. Mes ¿en quin abandono no 'ls deixan? ¿Quin perjudici no s' infeireix aixís á la cosa pública? ¿No fora profitós obligarlos á

conresarlos ó establirlos mediant una competent entrada y un cens anyal? No ignoro que no pot obligarse al se-nyor á despendre 's de la cosa ni per just preu; mes aquesta disposició cessa concorrent la pública utilitat, en benefici de la qual pot disposar lo Príncep dels bens de sos vassalls. ¿Pera una obra pública ó altre igual motiu no está obligat qualsevol á vendrer son predi? ¿Per qué no deuria ferse aixímateix en vista de la utilitat y foment del conreu, població, comers é industria, particularment retenint lo domini directe, sos productos y 'l reconeixement com á tal del enfiteuta? Encara que aquest contracte pot esser temporal ó per algunas vidas, sempre s' en han de esperar majors resultats essent perpétuo. L' enfiteuta no 's dedicarà al augment de una finca que sap que deu deixar, ni poden esperarse aquellas milloras que serian regulars y perpétuas podent trasferirlas á sos fills, descendents y successors.»

Aquestas darreras paraulas caracterisan perfectament los dos contractes de enfiteusis y de rabassa morta en l' ordre económich, fent ressaltar las ventatjas del primer.

¿Pot dirse que en alguns llochs s' haja fet un abús de aquest contracte extenentlo mes de lo convenient? La qüestió es grave y exigiria pera tractarla una segona part de aquest ja massa llarch estudi.

JOSEPH COROLEU.

LA BARRA

A D. FRANCISCO MANEL PAU.

No puch precisar ab certesa lo nombre d' anys trascorreguts; com eran molts los que á semblansa meva bebian á galet encare, y es probat que lo abús de tal acció debilita la memoria, me fora un xich difícil aclararho ab exactitut; no obstant, no tindriam de recular ni lo que vá de segle pera ensopegarnos dintre 'ls termes que comprenen los aconteixements que 'm proposo ressenyar.

Posinn'hi vint, posinn'hi trenta, que tant es, ja que 'n dits pochs anys no 's reforma la naturalesa moral del home si un agent actiu no la remou, aixís com la material no 's regenera si la sarsaparrilla ó 'l yodo no la combatan, més que més quant los gèrmens de corrupció son adquirits per influencia hereditaria, es lo cert que, no fa una centuria, eixí del port de Barcelona un bergantí-goleta anomenat «Bon éxit», conduhint á bordo un nombre de pasatgers, que mos lectors poden consignar sens

temor d' equivocar-se, afegint al 1 que jo estampo, los oo que tingan per convenient.

Aquet conjunt de subjectes, tipos uns aviciats per un sistema de vida que no s' avenia ab sas aspiracions materials; reduhits altres á ploriquejar la fatalitat de sa condició per la peresa de reunir sas propias forsas ab lo intent de millorarlas; alguns sens pes de gravetat sufficient pera mantenirse á causa de la infló qu' havían pres sas personas ab lo fum de palla de la adulació, y 'ls més ab la gorja seca de tant baladrejar contra la societat y 'l mon porque no comprenia y apreuhava en son valer la magnitud de sa suficiencia; s' avingueren un dia, previa convocatoria, més sens permís de l' autoritat, porque allavors no s' estilava encare, y acordaren associarse ab lo fi de conseguir per cualsevol medi lo lloch que á cada hu pertocava en lo espayós anfiteatre de la importancia pública.

No hi ha cosa més assequible que posarse d' acort una bona patuleya quant de s' avenencia 'n resulta la realisació d' un fet tant civilisador com lo de explotar als mes en benefici propi ab lo aparent fi d' esparvillarlos. Abundant en aquesta opinió y dispuestos á cremar fins lo últim cartutxo tot arrupits en sas trinxeras, aquells tipos formaren en pochs dias una especie de reglament, tracte, ó lo que fos, reduhit á imputar al crédito comú la trascendencia individual que sas *generosas* miras entranyavan, fundant al efecte la societat que, batejada ab lo nom de «La Barra», segons algú per modestia, y segons veu general com una alusió á la «fam y set de justicia» que d' algun temps los rovellava las sevas, los havia de donar un renom conforme ab l' alsada de sas superbas obras.

En tal bona época, y faig historia per los que no hajan fullejat la contemporánea, aquella colla de notabilitats sens apelatiu, mantenintse per la ferma ajuda que 'ls vuyts de cervell, rassa sempre abundosa, los facilitava, s' apoderavan enterament de tot.

Envanescuts de si propis com un pavo real de son vano, aquells idólatras del Deu fanfarria no coneixían més

lley que son capritxo ni més voluntat que la séva. Era tant lo abús que cometían en tots sos actes, que la gent de dignitat, cansada d' aguantarlos, resolgué tréuresels de devant á la primera ocasió.

No tardá molt aquesta en presentarse.

Además de las placas, bandas y cintetas que ja duyan, habían adoptat pera distingirse uns plumeros llarchs y de colors llampanes que adherían á sos descomunals barrets per medi d' una aflagranada sivella. Més, com á copia d' extremarlos, perque ab tot se fica la competencia, traspasaren los límites del ridícol ab sas exhuberantas proporcions, arribant fins al punt d' entrebancarse á si mateixos, trepitxantsels, la gent de bona fé s' en aprofitá pera satirizarlos.

Remey més actiu no 'l podían ensopegar.

Correguts á cada cayguda que sobre las llosas feyan per lo inmens gentiu que 's reunia avalotantlos, con si fossen los carnestoltas de tot l' any, prengueren la resolució extrema de retirarse del públich escenari á truco de no descreditarse del tot.

Afortunadament per élls, que per forsa la fortuna haurá sigut dispesera en alguns establiments d' orats, ja que 'ls protejía encare, lo New York Herald portá en aquells dias un extens telégrama que deya, salvant ulteriors amplificaciones: «Lo capitá Jonh Bull Stepans, de la marina Nort-americana, acaba de descobrir entre 'ls 55 y 57° de latitut austral, una gran illa anomenada per sos indígenas «La Providencia», la qual, apar de sa riqueza natural, consistint en la abundancia y valor de sos productes, ofereix als extrangers que vulgan colonisarla un camí, sino recte y segur per anar al cel, com molts voldrían, sens sacrificis de cap mena, expedit y obert per anar al terme del bon viurer, sens més esforços que 'ls que ja se suposan entre la gent acostumada á las lluytas del progrés. En dita illa 's desconeix per complet lo egoisme personal, palanca del ben obrar; la política de partit, segur timó pera navegar á tot vent; la administració sinte-

tisada ab lo lema «pagui y á recorrer», que 's la més senzilla y productiva; las doctrinarias associacions fundadas ab lo ciment de la fé escolástica, que serveixen com de volant á la máquina de las tradicions; los ateneos y academias, que netejan, fixan y donan esplendor als fills del poble que logran enquistarsehi; los teatres y demás espectacles, exemple aquells de bonas costums y algun d' aquestos d' induptosa economía, per ensenyarnos lo modo de vestirnos ab lleugera y poca roba; y sobre tot las fundacions de fácil explotació y positius rendiments, com «Centres de recreo», «Banchs agrícolas», «Caixas de Crédito», «Seguros sobre tot accident fortuit» y empresas y societats de tota mena, inclosas las de carácter reservat.

Llegir aquet telégrama, reunir-se dita associació, la associació de «La Barra», y pendrer passatge tots sos individuos ab lo bergantí-goleta «Bon éxit», fou tot hu. No passa més temps un drapayre pera pendre inventari de la púrria de sa botiga, que lo empleat per élls en omplir sa maletota ab los pochos guinyapos de tot rango conservats en la arnada caixa de sos ascendents.

* * *

Totas las velas de «Bon éxit» foran extesas al remontar lo port de Barcelona. La gent que prenia 'l sol per la deruida muralla s' preguntava lo nom d' aquella embarcació que sortia balansejantse sobre las onas ab la majestat d' una princesa, y tot ella guarnida ab cintas, flochs y galletes fins al punt de fer mal á la vista son conjunt de coloraynas. Mes ningú pogué indagarlo.

Empentat lo bergantí-goleta per lo bonancible lleveig, y com si influís en sa marxa la frisansa que sentian sos passatgers per arribar á la bona illa, lloch de delicias per élls, tant afalagador com l' últim cel de que parla Mahoma á sos sectaris, atravessá en un moment aquella duptosa línia que divideix las dos inmensitats, la del espay y la del aygua, perdentse entre las bromas dels llunyadans horitzons.

No hi ha res que recordi mes la realitat de la vida que 's la existencia del temps, per mes que sia tant lleua, que sovint nos passa desapercibuda. Comprenentho axis los associats á «La Barra», al contar una per una los horas que finian consumidas sense profit, resolgueren distreures, convenint en apendrer de memoria lo reglament estatuit á la fundació de sa societat. Al efecte l' un prenia á l' altre la serie d' articles que 'l formavan, preguntantsels saltajats, á semblansa del mestre que vol sorpendre la distracció d' un deixeble ó de correguda si 'ls individuos eran mes rutinaris. Tots estavan reduhits á la quinta essencia de la espressió, com los manaments de la doctrina cristiana. L' un deya: «t' estimarás á tu mateix sobre todas las cosas». L' altre: «No farás cap favor en vá» «Es precis que ta vida siga una contínua festa» proseguia l' següent, y tots s' adoptaban al mateix estil, contenint identich fondo.

Entretinguts axis se trovaren de cop y volta sobre las escalas del moll de la illa de «La Providencia:» après cinch escasas setmanas de favorable navegació.

Ningú dels associats á «La Barra» 's planyia del temps transcorregut en lo trajecte al posar sos peus en lo portal de la benefactora illa. Y res mes natural. ¿Qui 's recorda dels passos fets, qui sospesa los escrupols de conciencia sacrificats, qui repara en los atropellos que ha ocasionat en lo camí quan arriba al terme de son viatge, ab la convenció de veurer satisfetas todas sas aspiracions?...

Jonh Bull Stepans, en efecte, no habia exagerat en lo més minim sos minuciosos informes.

La illa de «La Providencia» ho confirmava ab la suntuositat y forma com rebia á sos visitadors del antich continent. Lo morté del fort anomenat del «bombo» dispará vintiuna canonadas pera donarlos la benvinguda en nom del govern; los carrers se guarniren ab pessas de robas del color nacional, rebudas del estranger pera que fessen mes boato, combinantlas ab poms de flors y ramellets de fruytas de la terra; per todas las plassas hi habia toldos ahont los mellors músichs de la població, oblidant sas

rancunias, previ armistici, donavan al vent los mes cone-guts ayres patriotichs y populars; tot, en fi, era joya demostrant sos vehins als individuos de «La Barra» lo goig que sentian al veuresels aprop.

Sols un reduhit grupo d' indígenas deixá de concorrer á la general gatzara; mes no s' en feya molt cabal. Sapi-gut que son retraiment consistia, en uns, per viure de son treball, en altres per sa rudesia de caracter, en uns quants per creurer qué era alló una tramoya ja de temps convin-guda, y en los mes per un excés de patriotisme que presentava aquell aconteixement als ulls de sa conciencia d' un modo repugnant; los de «la Barra» opinaren que la fer-mesa de sa actitud aniria decandint á mesura que sa pro-paganda, á tots graus civilisadora, despertaria en ells la simpatía que sempre 's capta tota innovació.

Resolts á conseguirho, y prévia votació general, que resultá *nemine discrepante*, proposaren al govern una ra-dical reforma en sas lleys, costums y usos, calcadas ab lo patró per lo qual se regian las nacions mes avansadas.

Pocas dificultats tingueren que vencer pera la admisió de sas reformas en lo patriarcal concell del País. Recone-gut son govern als esforços y bonas intencions de «La Bar-ra», proposá á sos individuos lo desempeyo dels carrechs públichs, ab lo fi de secundar sos plans, afavorint en-temps los interessos del poble.

Allavors fou quan tingué lloch alguna divergencia, que per poch acaba en conflicte sério; divergencia ocorreguda per trobarse composta sols de lumbreras la societat de «La Barra». Es lo cas que tenint tots sos individuos apti-tuts mes que suficientes pera lo desempeyo de las dignitats y carrechs de mes importancia, rebujaren los empleos su-balterns, sempre utils per ser los de mes tráfeh, que to-tas las rodas se necessitan pera que funcioni una máquina ab regularitat.

D' aquí que, com los descontents, los qu' obtenian un destino de segona fila ó de caracter inferior, á tot' hora remugavan, amenassant alsar lo crit al cel sino se 'ls po-

sava lo cobert en la mateixa taula dels afavorits, los més influents prop del concell patriarcal, no reposaren fins á conseguir la creació de nous empleos, honors, distincions, categorias y dignitats de upa, ab lo fí de no trovarse á la mellor ocasió ab l' herba segada sota 'ls peus, ó lo que 's igual, á ser trahits per sos mateixos.

Una volta acontentats los que més acentuavan sa disidencia, donant á l' un la direcció d' un nou «Banch Hipotecari», á fi de que fes prompte 'l paquet y fugís luego ab una sócia honoraria qu' havia vingut d' incognit; á l' altre l' administració d' una «Lotería Nacional» porque tragués la grossa y s' entornés á son pais á rumbejarla; obrint las portas de la academia á las tres dotzenas que frisavan per fer las siestas repapats en cómodas poltronas; classificats uns en lo estament del comers dramátich; coneguts per sa llestesa en fer correr la estisora los altres; escorcolla prestatges en sa majoría, y 'ls demés, poetas de tant sùtil y delicada ploma que se 'ls escarbotava moltes voltas al posar la firma al peu de sas composicions; no faltant individuó qu' havia resolt constituhirse en partit d' oposició si no li concedían lo títol de noblesa qu' éll mateix s' havia confeccionat, ó l' us de la cua d' or, que, segons las tradicions de la illa suposava al individuó que la duya descendent en línea recta de la primera rassa que campá pe 'l mon, «La Barra» surava tranquila per la extensa superficie coneguda en aquella comarca ab lo aixerrit mot de ¡Viva la Pepa!

Fins la ceguera de la satisfacció los impedía veure com la rialla que 'ls dirijía la felicitat, á copia de sostenirla, s' anava convertint en la més irrissoria de las ganyotas.

Y era natural. Refiats de que l' esperit públich de dia en dia 's decantava á son favor tentant al poble ab la esplendidés d' algun de sos actes, com lo de regalar «Lo Bon éxit» al Museo Nacional; lo d' establir cucanyas cada festa pera comú divertiment y desarrollo físich de la joventut y lo de declarar lliures á tots los negres que s' establissen en «La Providencia» con tal de que 's banyessen

tres cops al dia ab aygua de Colonia y s' empolvessen de blanch la cara, no s' adonavan, obcecats per la plenitut de sa fruició, qu' aixís com un' ona n' empeny un altre y un altre un altre, y creixent, creixent arriban á una alsaria qu' espahordeix al que las mira de sobte, del mateix modo las veus y queixas d' aquells apátichs que 'n lo dia de la recepció del «Bon éxit» veyan ab mals ulls als passatjers que conduhía, creixeren y creixeren fins arribar á ferse amenassantas, com lo primer tró que serveix d' heraldo á las tormentas d' Estiu.

Fou precís que la caricatura y la sátira omplissen certes fullas que los arrelats al pais se feyan passar de má en má, pera que se 'n adonassen.

Més de poch los va venir porque no s' escapás lo tren que conduhía sa salvació.

De jorn en jorn, y ab la perseverancia de la gota d' aygua al foradar la roca, l' element indígena, que no's conformava ab los nous sistemas per arribar á la meta de la decantada civilisació, persuadit de que lo treball, la bona fé, l' honor y la dignitat no debían sacrificarse als moderns avensos, emprengué una forta propaganda en lo si de las familias honradas, ab l' objecte de desenmascarar als intrusos, fent pública sa vida, y bescantant sos antecedents, que posehían, gracias á l' augment de comunicacions portat á cap en «La Providencia» per sa molta anomenada.

Las donas especialment, ofesas per la predilecció que concedían los individuos de «La Barra» á las sobrevividas après la restauració, per sa llibertat en lo tracte, descoco en lo vestir y astucia en las intrigas propias de son sexo, desconegudas fins allavoras, per considerar més convenientas las naturals, besadas en la vergonya y lo recato, secundaren ab tanta fermesa la idea iniciada per sos edictes, que no 's parlava en tota reunió sino d' anatematizar als explotadors.

Ningú més propi qu' élls mateixos per apreciar lo efecte de sas prédicas.

Convencuts plenament de sa trascendencia, 's reuniren al poch temps ab la excusa de celebrar un tech en commemoració del aniversari de s' arribada, al fi del qual, y eixint de cent bocas al cop, com si fos lo champagne l' agent qu' ho inspirava, 's presentá una proposició que tenia per objecte la fundació d' un periódich ab l' intent de protegirse y vindincarse, enaltint los actes públichs y privats que poguessen acreditarlos als ulls del poble, amanits sempre ab la tentadora y apetitosa exageració.

Com es natural, aprobada la conveniencia d' aquella empresa, puesto que tots necessitavan de la capa de la farsa pera encobrir sas traydorias y malifetas, aparagué dintre la mateixa setmana la nou periódich titolat «La Barra» en bona memoria á la societat establerta al empende son viatge «Lo Bon éxit».

No pogué ser mes satisfactori lo resultat de tal publicació. Son crédito se cotisá desde que veje la llum á una altura tant mes elevada, en quant mes s' abaratia lo preu de l' incens, explotat de poch per rahó de son escás consum. Per altra part, sas mateixas condicions asseguraban sa existencia. Imprés sobre bon paper, ab excel·lents tipos, mombrosos grabats amenisantlo y contenint en sa última plana una secció d' entreteniments inclós lo de la Pastora, resabi de la sombra de Napoleon, 's repartia ab profusió per carrers, plassas y establimens públichs, *gratis* á qui sapigues de llegir, oferint ademes un regalo al que tingués la paciencia de conservar sos nombres per espay de tres mesos.

Per aquet medi, com son text contenia solament la lletania d' alabansas que los «barristas» (ja 'ls titllaban ab aquet mot) mutuament se propinavan, sino era cada individuo de per si qué publicava son propi panegirich, resultá que sos noms, sempre 'ls mateixos, foren apresos per lo poble, de rutina, tal com á copia de repetirlos reté en sa memoria lo noy mes tonto ó aixelabrat los quinze misteris del rosari.

Convencuts del bon exit de sa estratagema, ja no 's cuydaren mes de si tenian enemichs á la porta. Lo temps corria, y com ningú te prous camas pera aconseguirlo per mes que ab son pensament l'adelanti, los «barristas» volgueren aprofitarlo pera construirse lo trono desde 'l qual cada hu había d' estendre sa dominació.

Vent en popa feya, pues, sa via «La Barra», quan un furient cop de mar la llensá reduhida á estellas sobre las rocas del descaro.

Tot vingué d' uns petits sueltos en forma de polémica, enquibits, ningú sabé com, en las columnas del periódich y que suscribian dos adherits á «La Barra», dels de mes caracter é importancia. Basavan las diatribas sobre lo pes moral de sas personas. Lo un sostenia que feya setanta Kílos en net (élls habian introduhit lo sistema metrich, siga dit aixó en son favor, per mes que ho fessen perquè la unitat de pes era mes considerable), tractant de descontarne sols quinze per las diversas taras; l' altre que 'n feya noranta, no volguent declarar la fracció del pes brut per rahó de no avindreshi en cuestions de moral; y axis, regatejant la diferencia, de suelto en suelto, agítaren ab tal sanya lo fondo de sa vergonyosa vída, que l' honor, l' honradés y 'l credit de la «La Barra», que s' aguantava ja ab lo fil d' aranya de sa preconizada publicació, estava al bell punt de romprers per sa violenta tibantés.

Apercebuts del conflicte los que no tenian cerilla en aquell enterro, interposaren tot son valiment, á fí d' evitar las tristas y carregosas consecuencias que sas excentricitats acarreavan á l' associació: mes un terrible cop de gracia vingué á confondre 'ls de sobte.

Un dels barristas, que feya temps volía apoderarse de la direcció de la societat, per no trobar ja nous medis pera que sobresurtis sa persona sobre las demes, com si fos un tipo de dots escepcionals; vejent desatesas sas pretencions y fins menyspreada sa importancia volgué declararase independent, en busca d' una impresió nova, tot venjantse

de las ofensas que considerava l' hi habian inferit sos co-associats. Al efecte publicá deseguida una fulla periódica, que batejá ab lo nom de «La Contra-barra», aprofitant son titol com á permanent programa de sos propositos.

Lo cop no podia ser mes recte, gayrebe mortal.

La «Contra-barra» rebatia punt per punt totas las falsesas de «La Barra», son enemich, posant de relleu la vida, gloria y miracles de cada individuo, ab aquell maliciós llenguatge alternat de reticencias, á qual influencia los lectors desplegan sos llavis pera donar pas á la rialla sens tant sols adonarsen.

Res se li endonava que sos contrincants li tornessen lo cambi de sos tirs ab plom de la mateixa mina; previngut á temps, éll habia dedicat una secció de son periodich á parlar al poble de sos drets, á fi de tenirlo de sa part en la hora oportuna.

Més qui s' aprofitá d' aquesta guerra de guerrillas sols foren los habitants de «La Providencia».

Allavors conegueren en quinas máns había depositat lo govern sos paternals destinos. Allavors sapigueren que lo director general de Aduanas havia tingut una bacina per escut senyorial, simbolisant l' ofici exercit en sos primers temps; que lo president de la Academia no tirava chorisso á l' olla lo dia que no succehía cap desgracia, per no trobar un argument pera compondre un romanço; que 'l fundador del Banch Hipotecari posava mitjas solas y talons en las voltas del Encants; que 'l jefe económico tenia la carrera d' apotecari; que 'l marqués de «La ganga», jefe d' ejército, ni era marqués ni tenia rudiments de milicia, que be se li coneixía prou ab sas posturas lo temps passat de cara al veïllador; y de pas á pas, com la desvergonya s' encomana, qu' alguna semblansa ha de tenir ab asquerosos mals lo que tant perjudica, descobriren que tal publicista los explotava ab obras, que no eran bordas, per que tenian pares coneguts, que 'l director de beneficencia era reclamat de reixas á dintre

per un dels jutgats de son país, y com molts dels erigits en corifeos de la nova política, havían representat tots los papers de l' auca, seguint sempre per tota norma la direcció que la imantada agulla de son medro personal los assenyalava. Ningú d' élls s' havia obert pas per son propi mérit; salvo que 's consideri com á tal la intriga més escandalosa. La imponent cridoria que s' aixecá entre 'ls habitants de la illa de «La Providencia» al escamparse tant serias novas, no es per dita. Pasquins per tot arreu; profusió d' anònims amenassants conminant als barristas á escampar la boyra, resistencia ferma á tots los actes que d' élls dimanavan: escarments individuals; rimbomboris á cada moment; en fi, fou tant severa la oposició dels patriotas un cop la ma del sentit comú tragué la careta dels associats á «La Barra» que lo govern, interveninhi, temerós d' una verdadera revolució, prometé obrir una informació rigorosa per obrar en consecuencia,

Poch la esperaren los barristas. Sentintse ja 'l foch araran de las orellas, se dividiren en petits grupos, y arreplegant tots los valors qu' havían reunit durant sa permanencia en la illa, tractaren d' esllavissarse á la primera ocasió. Més no 'ls valgué sa tramoya.

Resolt lo govern á recobrar la fama de sa vigorositat, circohí la illa ab un cordó de tropa, disposat á que 'ls fugitius hi deixessen fins la pols de sas sabatas.

May s' es vist més tráfeh en las Aduanas. Solament los decomisos de valors, títols, honors, dignitats y distincions injustificadas, cegavan las voltas dels magatsems.

*
* *

Expulsats los mercaders del temple de la bona fé, fora de la illa de «La Providencia» los associats á «La Barra» s' entornaren á son país, ab la resolució de viure en un reconet interí la persistencia de son fiasco los posés de relleu; més disposats á treure 'l cap com las granotas

aprés d' un xafech, bell punt los ho consentís l' agitació social.

Per fortuna, y potser degut al augment de comunicacions, cap dels dispersos ha pogut fletar per son compte un «Bon éxit» en sas darreras probaturas.

Per altra part, com uns ja tenen una cama á la fossa, altres no poden bellugarse pel dolor ab la llestesa necessaria, y 'ls més, havent perdut aquellas condicions qu' implica la táctica d' un viure aparatós, se contentan ab plorar fets Jeremías los bons temps de sa passada benhauransa, no son ja gens de temer.

No obstant, com sos descendents, fills, nevots y nets apar que vulgan imitarlos, es menester que la gent que no fa cap alarde de sos mérits, per dedicarlos al bé comú, moguda per un sentiment propi en tot home de dignitat, procuri combatre á tota costa y ab las armas més contundentas que la panoplia de la publicitat continga, aquestos rebrots, á fi de que no s' arrelin per més que trobin tant bona terra com la de la illa de «La Providencia.»

Sí; es necessari que desaparescan de nostra societat aquets típos d' oryflama, joves en sa majoría, que de tant en tant sobresurten tot fentse ayre ab lo vano de la atrevidés; figuras sens contorn ni mes sombra que la que 'ls projecten los homes ilustrats qu' élls seduheixen ab lo esqué de sa llábia; personatjes d' encant dels que no 's vehuen las taras perquè enganya la baratura; aprenents que 's contractan de fadrí, sens coneixer las prácticas de son ofici; efigies decorativas, que sols produheixen efecte ab la llum Drumont que 'ls dirigeix lo embaucat que 'ls rodeja; monedas falsas que tenen de passar de vespres y ben fregadas ab lo argentviu d' un mirall perquè no las retirin de la circulació, com aixís deuria succehir, que no es just que l' home de verdader mérit se torni calvo capficat en sos estudís sens rebre una paraula d' agrahiment ni la mes lleuguera distinció del públich per lo qual se sacrifica y afanya, al pas qu' aquells arlequins socials ab lo soroll

de sos innombrables cascabells, logran cridar envers á sí la general atenció y 'l comú aplauso. Sí, es menester que no puga constituhirse de nou la célebre societat de «La Barra», qual nom, per escarni públich, fins té d' atmetres en lo diccionari de la llengua, per la forsa de sa propietat: cosa facil de conseguir sí, com los de la illa de «La Providencia», s' avenen los homes de dignitat y bona fé per impedir que sas arrels atravessin la primera capa del terreno en que vejetan.

JOAN PONS Y MASSAVEU.

L' ENVEJA

Contra enveja pietat.

Traball distingit ab lo premi ofert per la redacció de l' ESCUT DE CATALUNYA, en lo derrer certámen de Vallfogona.

DIFERENCIAS ENTRE 'L VICI Y LA PASSIÓ.— CALIFICACIÓ DE L' ENVEJA.

Es *vici* la degradació dels nostres sentiments, així com la *virtut* es la perfecció d'aquests. L' home, donchs, está destinat á mantenir una lluyta constant entre 'l bé y lo mal, ocupant lo piu d' una balansa en que pesa d' una part lo fons de bondat que li es innat y que 'l porta al compliment de son deber y d' un' altra las malas inclinacions á que 'l conðuheixen certas necessitats sentidas ab massa violencia, que no pot dominar, y que s' anomenan *passions*, quina resistencia troba en la moral y en la educació.

No essent fácil de fixar en absolut la diferencia entre lo que pot dirsen *vici* y lo que se 'n pot dir *passió*, tindrem en compte, en lo cas concret á que volém referirnos, que 'l *vici* es un hábit dolent oposat á la virtut y que la *passió*

es un sentiment vehement que s'apodera de l'ànima y no dona lloch al judici recte, porque domina á la rahó, y dirém: que l'enveja pot esser considerada com á un *vici* de la societat y com á una *passió* del individu; en lo que toca á la primera, porque afecta sa marxa general perturbantla y degradantla, y respecte del segon, á causa de que l'influeix en sa conducta moral, á impuls d'una necessitat imperiosa que 'l priva del predomini de la sana reflexió.

L' ENVEJA COM Á PASSIÓ DEL INDIVIDUO.

Al considerar las fondas perturbacions que la passió de l'enveja ha causat en tots los temps, d'ensá que aparegué la humanitat sobre la terra, la pensa s'abisma en una mar de perversitats y de crims. Flagell terrible de la nissaga humana, ahont se vulga que nasca 'l bé allá 's dirigeixen sas enmatzinadas sagetas á ferir los cors, fentlos destilar per la ferida lo fel qu'amarga la vida de las societats, sembrant á dojo l'odi y la mort y tornant á l'home en víctima y butxí de sí mateix y de sos semblants.

Filla del orgull y de la vanitat, germana de la gelosía y del rencor y germanastra de l'ambició, totas aquestas passions de concert ab la impotencia, naix com estranya frisansa en lo cor del envejós que s'abandona á n'ella y no la resisteix porque s'hi infiltra ab traidoría, embarga sas facultats morals y perverteix son bon sentit ofegant tot sentiment noble, altera son organisme físich possehintlo d'insólita agitació febrosa y fá creixer en inamiables proporcions la sort del imaginat rival, contra qui vessa en accions indignas sa baba corrosiva qu'engendra l'odi y la malicia.

Ni davant de la calumnia se detura, ni davant del crim s'espanta, y així mata honras com arrenca vidas; ni respecta 'ls llassos sagrats de la familia, qu'ans bé lo irritan, y així fá de Cain lo primer envejós, lo primer criminal, lo primer fraticida.

Malehit rosech de l' ànima, no li consent altrás afeccions qu' aquellas que satisfan la vanitat y donan alardes al orgull, no deixant concebir l' amor y l' amistat mes que com á satélits d' aquella ó d' aquest.

Al tractar d' aquesta passió no podém sustraurens al recort de la tan celebrada obra del Dr. Descuret (1), aqueix llibre que voldriam veure en mans de tothom, pera que tots aprenguessem á coneixens y á dominarnos, ahont se troban recopiladas algunas definicions de la enveja donadas per los mes distingits moralistas francesos. No 'ns sembla donchs fora de lloch l' ampararnos de tals autoritats pera definirla mes exactament.

«L' enveja, diu Charron, es germana carnal del rencor; es un pesar que rosega 'l nostre cor per lo bé que altres están gosant, pesar que converteix aquest be dels altres en dolor nostre.» La Rochefoucauld, diu; «que consisteix en furor que no 'ns permet sofrir que 'ls altres gosen de un bé.» Y Vitet en sa *Medicine expectante* la defineix dient: «qu' es una habitual disposició á veure ab disgust qu' altres disfruten dels bens y de las ventatjas que nosaltres no possehim, ab un rencor y desitj contínuos de veurelsen privats y de gosarne nosaltres,» y lo sabi higienista y moralista primerament citat, al reasumir aqueixas definicions, fá notar que no deu confundrers l' enveja ab la gelosía; y distingintlas diu: qu' un es *gelós* del bé que posseheix, y es *envejós* del que posseheixen altres.» La gelosía es donchs la resistencia, la enveja es la agressió. L' una es la defensa, l' altra es l' atach

Tots los moralistas tenen per tant á l' enveja com á una de las passions mes dolentas, puig ella es la que aviva 'l foch de moltras altrás que li fan d' acompanyament; la que 's fá un seguiment de odis, de rencors, d' ambicions, d' assassinats y, fins dirém, de suicidis.

Y no 's crega que tractem de carregar d' ombra aquest quadro, porque l' home possehit de aquesta passió, condemnat com está al suplici de Tántalo, no podent may arribar á trobarse en situació de no envejar á ningú, puig

(1) *Medicina de las passions.*

que l'enveja es insaciable, cau en la desesperació y en una bojería rabiosa que 'l conduheix á cometre tota mena d' atentats.

L'envejós es l'esser mes infelis de la terra; lluyta sens treva ni descans pera obtenir un fí que no coneix; corra delirant al darrera d' un impossible, y com llop atacat de rabia, mossega á tort y á dret sense profit propi y ab gran dany dels altres. Son primer pas es una mena de robo moral; s'apodera imaginativament de ventatjas que no li pertanyen; s'acostuma á obrar ab segons fins y desconfia de tota generositat, puig incapás d'escometre actes nobles no 'ls comprén en los demés.

Veyentlo concentrat; possehint la quinta essencia del egoisme; fret é indiferent en apariencia, consumit en realitat pel foch d' un volcá interior que li abraza las entranyas; la sanch se li acumula al cor y sa pell plomissa acourada transparenta la ictérica bilis; la noblesa de las faccions desapareix ab las senyals de la salut; una agitació febril s'endevina darrera de la glassada calma; la mirada, fosca é indecisa, llensa de tant en tant guspiras de llamp dessota del front ennuvolat; lo llabi inferior s'avansa desdenyós y descolorit; á la rodonesa y tersura de la cara se substituheixen formas angulosas y arrugas; la juvenesa se marceix; las carns faltadas de la sanch que bull ardenta en l'interior se deprimeixen y aixúgan; la ossamenta se pronuncia; sobrevenen alteracions en las funcions digestivas qu'agrejan encare mes lo carácter; la mes petita contrarietat l'irrita; alterat son sentit moral, los actes mes vils li semblan justos, y posat en vertiginosa pendent, taca sos llabis ab la calumnia y es conduhit al abisme del crim pel camí de la desesperació.

«L'enveja,» segons Vauvenargues (1), «no pot permaneixer amagada; acusa y judica sense necessitat de proves; abulta 'ls defectes; aplica calificaciones enormes á las

(1) Lo Marqués de Vauvenargues, noble militar y philosoph, escrigué una *Introducció al coneixement del enteniment humá* acompanyada de reflexions y máximas, obra tan rara com interessant; morí á mitjans del segle passat.

»faltas mes petites; son llenguatge vessa fel, exageracions
»é injurias, s'enceba ab rebeldia y ab furor contra 'l me-
»rit capdalt; es cega, furiosa, insensata y brutal.»

«Afehim, diu Descurret, algunas altras senyals á n' aquest caràcter del que Vauvernagues no dona mes qu' un imperfet dibuix, y que casi no 's refereix mes que á la enveja franca y brutal de las classes baixas. En la bona societat, l' envejós casi té tanta pusilanimitat com baixesa; la calumnia es son arma preferida y no sol usarla sino per darrera y en la obscuritat. Quan sab un esdeveniment desagradable pera son rival, lo veureu ab un sonriure infernal que apunta á sos llabis aprimats. Al contrári si arriba á saber la noticia de un succés favorable obtingut per aquest meteix rival ó per una persona extranya, al instant se contrauhuen sas faccions, arruga las cejas, sos ulls s' enfonsan en las órbitas; sa cara ja amagrida sembla que 's trasmuda porque en efecte sembla qu' al envejós l' enflaqueix la ditxa agena. Finalment si sent alguna producció d' un merit capdalt, calla; mes aquest silenci val tant com un elogi, porque l' envejós no estima y no alaba mes qu' als morts. En semblant cas l' indiferent y l' ignorant poden estar també callats; mes sa posició es tranquila, y tots los seus muscles restan afliuixats; mentres que l' envejós, encare que se 'l supose molt hábil en disfressar sa enveja, casi sempre 's descubreix á un observador atent, per un lleuger patellajament, com si volgués venjar d' algun modo son despit en lo sol de terra.»

En totas las épocas de la vida, en totas las posicions socials del home, es de veure com ab mes o menos intensitat la passió funesta que 'ns ocupa li combat tota inclinació al bé, destruint ó quan ménos viciant tot sentiment elevat.

Veuremlo ja possehit de l' enveja en la infantesa. Un noy veu una joguina en mans d' un altre, la mira ab dalé, voldria apoderarsen, mes l' en priva certa resistencia, cert temor que sent interior y que li diu que vá á cometre una mala acció; per fi la inclinació dolenta 'l vens,

allavors allarga la má ab tremolor y quan comensa á apareixer un somriure de triumfo apenas perceptible en sos petits llabis, se troba ab la resistencia de l' altre, excitada per un' altra passió, per la gelosía, y quan se conven de que l' objecte envejat no pot esser seu, s' entristeix, baixa 'l cap, recula y mira de rehull. Veus aquí lo primer crit de la passió; crit qu' en lloch de esclatar se 'n torna endins dels llabis y s' ofega á dins del cor. Veus aquí la llevor del odi.

Y després, en proporció que l' home 's desenrotlla en forsas físicas y en facultats intellectuals, va sentint ab mes violencia lo rosech d' aquest corch, que sols s' esmortuix, si per cas, en alguns, mentres duran los anys felissos de la primera juventut, baix la influencia d' altrás imperiosas passions, no tan innobles potser, pera renaixer ab l' ambició del home ja fet.

Hi ha no obstant molts subjectes que sia per educació moral defectuosa, sia per temperament físich, tenen una propensió á concebir aquesta passió y arriban á estar enterament possehits per l' enveja fins en lo período en que solen dominar mes generosas passions, mes aquestos son tipos despreciables y desgraciats que per sort no abundan. En general l' home está, per una part, més ó ménos contingut pels principis morals en que ha sigut educat y sent, per un' altra, la influencia de sas bonas inclinacions naturals, emanació divina del Esser qu' es tot bondat, y aquestas influencias se sobreposan en lo período de la vida en que l' home 's troba mes abiat en situació d' esser envejat que d' esser envejós, quan bull tant la sanch, s'ava de vida, dins de sas venas, que fins la vessa generosament y sense reflexió per la honra ó per la patria; quan en son porvenir son tot esperansas y li semblan fácils totas las posiciones d' obtenir y totas las aspiracions de realisar. Mes després, quan las ilusions van perdentse y l' home comensa á entreveure fixada la seva sort, llavors torna á sentir la veu de la enveja, posada al servey de l' ambició, que 'l crida á valerse de maquinacions tenebro-

sas y d' hipocresia refinada pera conseguir, encara que sia á costa d' altres, un mérit, un títol, una posició distingida, fins y á tant que entrat en la edat madura, al sentir sas forsas en decadencia, faltat de temps pera realisar ja ideals, s' abat al rigor de la impotencia y recull dins del cor tota la amargor, tota la ira, tot lo rencor, tot l' odi que la espantosa enveja hi ha anat aplegant. L' home envejós mor en fí, y la passió que l' acompanya fins á las portas de la eternitat encara 'l martirisa y son sospir darrer surt de sas llabis com ardenta brassa mitj consumida, última expresió de la seva enveja contra la felicitat dels que 'l sobreviuhén.

L' ENVEJA COM Á VICI SOCIAL.

Habent vist ja á la enveja encebarse en l' individu, abismarli la salut física, alterarli la rahó, aqueix dó sublim de la Providencia que l' home deu usar pera combatre sas passions ilícitas y violentas, apartantse per aquest medi més y més dels essers irracionals; considere'mla ara com á vici social y haurem donat fí al nostre propósit.

Las societats son tant ménos felisas, quant ménos practican la virtut puig que 'l fí de aquesta es trobar «la conformitat de la voluntat particular ab la voluntat general.»

L' enveja, passió essencialment egoista, es la que més resistencias provoca y per aixó, no dubtem en repetirho, es, sino la mes funesta, una de las mes funestas qu' afligeixen á la humanitat y que mes alteran l' orde moral en la societat. Lo mérit desconegut y rebaixat, la dignitat ferida, la calumnia, la infame calumnia que danya sempre, propalada, los serveys oblidats, la amistat perduda, la familia menyspreuhada, lo relaxament de tots los vincles y lo desconeixement de totas las consideracions socials ¿com no excitarán resistencias? ¿com no provocarán trastorns y delictes y horrors?

Literats, artistes, advocats, metjes, homens polítichs, militars y, en general, tots los qui han de subjectar llurs actes á la crítica y sanció del públich, son entre las diferentes professions los que mes solen estar dominats d' aquesta passió, qu' influida per la vanitat, dona una idea superior y equivocada de las propias qualitats y mérits y rebaixa 'ls mérits y qualitats dels altres.

Mes ahont l' enveja s' deixa sentir doblement pernicioso sobre la societat, es en las esferas del poder, sota la influencia del luxo, de l' ambició y del orgull. Allí cubreix son rostre sinistre la careta del somriure cortesá y erigint en sistema 'l dessimulo y la hipocresía, prenent carta de residencia en tots los esperits, ataca á l' hora ménos pensada com afamada pantera que 's recull en sí meteixa pera llansarse ab major furia sobre la descuidada presa. Y á son capritxo los governs de las nacions son patrimoni de gents cínicas y perversas y 'ls pobles corran com vaixell sens timó ni brújula per mars desconegudas, empesos pels huracans de las revolucions y de las guerres que causan innumerables víctimas ignocentas.

¿Quants crims polítichs no son efecte de la enveja? ¿Quantas vegadas no es la sofisticadora de l' ambició? Donem una ullada á la historia y arreu hi trobarém lo regicidi satisfent á una espantosa passió que vulgarment se confon ab la ambició y en realitat no es sino l' enveja. L' ambició polítich podrá sacrificar los exércits, podrá dessangrar y arruinar als pobles, mes quan la passió se dirigeix contra una persona determinada, pera suplantarla en la posició elevada qu' ocupa no es sinó l' enveja, sempre odiosa y personal.

Las guerras internacionals no reconeixen moltas vegadas per origen mes que l' enveja del un al altre home de estat; las guerras civils no son causadas mes que per la enveja d' uns á altres partits polítichs. Forsa es confessarho; aquí á Espanya, y també á fora d' Espanya, desapareix en la lluyta dels partits la idea política y no combat mes que l' esperit de partit; personificadas així las

agrupacions en que las nacions están divididas, tota solució queda reduhida á veure qui manará y l' enveja s' en-senyoreix dels partits polítichs com dels indivuos.

Així meteix influeix en los problemas socials invadint y tiranisant á las classes menos afavoridas per la sort. Los honors y títols de l' aristocracia produheixen una mal dissimulada enveja en las classes populars que 's desfoga en epígramas contra la vanitat y l' orgull; las classes pobres envejan á las mes ricas sa posició desembarassada y cómoda, y no deixan d' aprofitar totas las ocasions pera denigrarlas y traure llurs defectes á llum, mes essent aquesta una enveja que 's fa evident y que moltes vegadas fins arriba á esser desvergonyida, no fora tan de temer si no 's vejés interessada en las qüestions socials sempre latens.

En la lluyta de classes avuy plantejada, se posan en joch certas passions y certs recursos de defensa per part de las classes ricas que no poden considerarse tampoch llegítimas; tot s' exagera; cada pas donat en cert sentit quan la ocasió 's presenta mereix un retrocés en sentit oposat quan pot aprofitarse la oportunitat, y en aquest joch de passions en que l' enveja representa tan important paper, en vá 's busca un equilibre enrahonat, que sols podria trobarse en los principis de la sana moral y de la justicia.

Vejas donchs, com entre las diferentas classes de la societat, lo mateix qu' entre 'ls partits polítichs, qu' entre 'ls indivuos, aquesta passió, aquest vici social, exita sempre grans resistencias y combats.

Perturbadora de la societat fins á lo increible, á causa del refrech de passions que excita y alimenta, concita y arma indivuos contra indivuos, familias contra familias, partits contra partits, classes contra classes, nacions contra nacions. Destituheix á l' ambició de lo que té de noble y absorveix la bellesa de la emulació.

Condemnada per la religió, execrada per la moral, assot enviat pel infern á la humanitat, prou diu la mal-

dat d' aquesta passió lo fet de que la moral y la religió li oposan la virtut mes sublime, la Caritat, aqueix dó del cel que confon en una abrassada d' amor á tots los qui som sobre la terra.

Al desitjar als nostres lectors que may se vejan víctimas de l' atenció d' un envejós, lo qu' es un mal lo pitjor de tots los mals, que no 'ls faltará si posseheixen algun títol, mérit ó fortuna, habem de recomanarlos també qu' estigan molt alerta pera que l' enveja no fassa niu en son cor, y que no tingan envers aquesta humanitat, de que forman part, mes sentiments que 'ls nobles y sants de la caritat y de la germandó.

ANTON MASSÓ.

LO SÓ DE L' ARPA

Poesia escrita pera 'l concert de Esmeralda Cervantes

AL péu de la fossa que té de dragarlos,
quaranta sers pregan juntadas las mans;
quin dol fa sentirlos! quin clau lo mirarlos!
y tots tenen pares ó fills ó germans.

Ab l' ànima als llabis y al cor l' agonía,
los ulls tots élls tenen fixats en la créu;
entorn dels quaranta, l' atmósfera omplía
l' ardor de la febra, lo plany del adeu.

Y sols de la cera lo blé espeternega
y amolla 'l relotje l' arena gra á gra,
y s' ou la esperansa que 'l vol ja desplega,
fujint d' aquells àmbits per més no torná!

Més, ¿es remor d' alas aixó que s' escolta?...
¿S' allunya ó s' atansa?... ¡Qu' es trist y qa' es dols!
Potser als quaranta farán ja l' absoluta
partdemunt dels núvols, los àngels, á vols.

Tant tost sembla l' aura movent lo brancatge,
de fulla en fulleta la font gotellant,
de l' ona 'l murmuri perdentse en la platja,
del cisne al colltorcer la véu aspirant.

Ja creix, ja s' apaga; ja increpa, ja implora;
sarcástica queixa ja es, ja sospir,
la flor que 's desfulla, l' aucell que s' anyora,
la véu llunyadana del bronze al morir.

Cascada un cop sembla de plors despenyantse,
del rossinyol tendre l' ensaig vergonyiu,
del sálser la copa cahent y dressantse,
lo pas del insecte, la presa del riu.

Soroll d' un ropatge que prop arrossega,
confosa petjada d' un pas avansant,
la véu d' una verge que ab l' ánima prega,
las cordas de l' arpa d' un ángel parlant.

De sobte aquells homes que ja se 'ls glassava
la sanch á las venas, palpítals lo cor,
á tots la esperansa de nou abressava
tornantlos la vida tant sols per amor.

—Miracle, miracle! clamavan plorosos
Benhajas cent voltas, arcángel diví!—
y entorn de la verge, de genolls, confosos,
sas plantas á besos s' afanyan cubrí.

Més ella, aixecantlos, en Déu s' inspirava
dihent:—L' art us salva, rendiuli tribut:
com d' Orféu la lira las feras domava,
enternir un home mon arpa ha pogut.

Ab ella segueixo, d' amor pelegrina,
estats y realmes per gloria del art:
qui fassa la vía que á mi m' encamina,
potser qui m' inspira conega més tart.—

Digué, y d' allavoras ja l' arpa vibranta
de la Esmeraldina coneix tot lo mon:
quan polsa sas cordas es l' art el que canta,
quan Déu sent als genis al punt los respon.

FRANCESCH UBACH Y VINYETA.

À ESMERALDA CERVANTES

AL vibrament de ta arpa, Esmeraldina,
vibran del cor las més sensibles cordas,
que, si armonias celestials recordas,
no olvidas, àngel, ta mansió divina.

Tu als irats calmas com Davit ¡oh nina!
Las portas romps á la clemencia sordas,
y fins la platja en que ab ta nau abordas,
si estéril n' era ja sas flors t' inclina.

Car las llevors del bé, que tu sembrares,
ja un oretj precursor hi dú en sas alas,
y 't baixan llurs rastells palaus y vilas.

Aucell, qu' en climas tan variats trinares,
no menyspreïs lo cant de las cigalas
avuy que en l' arbre de ton niu refiles.

DAMAS CALVET,

LO QUE DIU L' ARPA

À ESMERALDA CERVANTES

VINA, gentil donzella, del mon la encisadora;
vina en rubor velada; mon esperit t' anyora:
los brassos tremolosos esténlos sols per mi:
jo visch en eixas cordas esclau de ta hermosura,
que 'l jorn de ta naixensa la célica blavura
per ton amor deixí.

Mon ánima y la teva son ánimas parionas;
tu y jo som fills del ayre: com feble papallona
no més lo frech del liri ja 'ns pren la brillantor.
Sols al través d' un núvol los homes te coneixen:
mas cordas t' endevinan; mas cordas que glateixen
á l' una ab lo teu cor.

Quan tu de lluny me miras, oh tendre benaymada,
dins de ma essencia vibra lo llamp de ta mirada
y música de besos se 'n vola cap á tú;
fins al sospir mes tímit que al llabi teu se mostra
tot lo meu ser gemega: mes eixa parla nostra
no la coneix ningú.

Quan á la nit reposas sobre 'ls coixins dormida,
dret, en la fosca estancia jo vetlo per ta vida
com obedient esclava d' engelosit senyor:
y si la lluna 'm banya de sa blancor intensa
l' ala d' un ángel semblo que per mirarte avensa
lo cos en la foscor.

Llavors, ¡oh quantas voltas s' omple ta cambra muda
de fressa misteriosa, dins la negror perduda,
com lo bronzir d' abellas vora d' un buch de mell!
soch jo no mes, senyora, ta dolsa companyia
que m' he dormit vetllante: es l' arpa que somia
ab los teus dits de cel.

Mes quan major ventura mon ánima atresora
es quan te veig regina dins cambra enlluernadora
dictant á reys y prínceps la mágia de ton pit:
ab eixas mans mas cordas del callament despullas,
y tots los cors al' hora semblan un bosch de fullas
per lo lleveig ferit.

¡Ay si llavors lo pobre te mostra sa fillada!
¡ab quin desitj los brassos m' estens arrebatada
la pluja de mas notas tornantlas pluja d' or!
ni l' ayre 's mou; los ángels per los estels te miran;
per escoltarte aplegan las alas tots, y espiran
las arpas del Senyor.

Oh vina, ma estimada, recorrerem la esfera,
l' espos vora l' esposa y en incessant carrera,
jirats al sol de cara; mirantlo fit á fit:
qu' ets tu de poble en poble romeu de l' armonia;
y á mí pera ta gloria la Mort me recullia
dels brassos de David.

Muntem la mar! sa escuma te bressará ab tendresa
creyent que un altra volta Venus va á eixir deesa:
sirenas cantadoras oirás en l' horisó:
y 'ls tendres ulls de Saffo veurás dins l' aygua clara
llampeguejant sorpresos creyent que dura encara
de sa lira 'l ressó.

Petjem la pols! L' onada del Nil restará muda:
en lo desert la esfinge s' adressará esmoguda
creyent de nou esclavas las fillas de Judá:
y brodarán tas vias de flors las bayaderas;
y 'l deu colós de l' India per sobre las palmeras
rugint te cridarà.

Y quan la terra tota veneri ta petjada,
al niu de ta naixensa tornem altra vegada:
primer graó al descendre, l' últim al pendre vol!

Y assobre 'ls llors magnífichs de ta esplendent carrera
oh abressam, y ab la nota que l lensarás darrera
pérte mes alt que 'l sol.

Si un dia Catalunya mes digna de sa historia
basteix pera sos genis un monument de gloria,
coroni 'l sant alcássar ab l' arpa de tas mans:
los nostres vents durantli sa trista cantarella;
y dirá 'l mon ointlos: es Esmeralda, es ella
que parla desde 'l cel als catalans!

ANGEL GUIMERÁ.

NOVAS

LA eminent arpista Donya Clotilde Cerdá, coneguda per tot lo mon baix lo nom de Esmeralda Cervantes, trobantse de pas en esta ciutat pera l'Egipte, Filipinas y altres països del Assia doná lo divendres 26 del present en lo Teatre Principal d'aquesta ciutat un concert despedintse dels catalans compatriotics. En aquest concert y com un tribut d'admiració á la senyoreta de Cerdá, hi prengueren una part important las lletras y música patrias. D.ª Carlota de Mena y D. Hermenegildo Goula, artistas distingidíssims de la escena catalana, representaren ab molt acert respectivament *La Saffo* y *Lo guant del degollat*, dos de las obras capdals de D. Victor Balaguer y s' llegiren poesías dels senyors Calvet, Riera y Bertran, Roca y Roca, Soler, Ubach y Guimerá. Los coros de Euterpe dirigits per lo mestre Rodoreda cantaren ab l'acert de sempre dos de las millors composicions del immortal Clavé, y la música de ingeniers baix la batuta del Sr. Roig executá ab mestria algunas de las mes grandiosas pessas del seu repertori.

Esmeralda Cervantes entussiasmá com sempre al públich que cubrí la escena de rams y coronas de flors obligantla ab la insistencia de sos aplaudiments á tocar altres composicions que no eran al programa. No hi ha prou paraulas pera elogiar á Esmeralda Cervantes. *La Renaixensa* la felicita com lo numerós públich del Principal y li desitja molts llores en son nou viatge que aumentin sa gloria y la de sa patria Barcelona.

En aquest número publiquem las poesías que s' escrigueren expressament pera la Srta. Cerdá.

Ha tornat fa alguns dias de son viatge al extranger nostre estimat amich lo president de la *Associació d'excursions Catalana* D. Ramon Arabia y Solanas. Dit senyor aná á Suïssa pera representar á la *Associació* que presideix en lo gran Congrés internacional dels Clubs Alpíns que tingué lloch en Ginebra á primers d'Agost prop passat essent lo únich espanyol y la *Associació d'excursions Catalana* la única espanyola representada en aquella solemne reunió.

En la vetllada literaria celebrada per la esmentada Associació lo dia 25 del corrent llegí lo Sr. Arabía una llarga relació dels treballs de dit Congrés. y de las festas celebradas á Ginebra ab tal motiu. Tenim entés que s' ha acordat publicar íntegro aquest treball per contenir datos interessantíssims pera totas las personas qu' en nostre pais se dedican á fer excursions. Sabem també que lo Sr. Arabía prepara per aquest hivern algunas conferencias esplicant las notables ascensions qu' ha fet en los Alpes y lo resultat de sos estudis y notas presas en lo cantó dels Grisons sobre las llengüas *romansch* y *ladin*, que tanta semblansa tenen ab lo catalá.

La societat humorística *La Gralla* continuarà durant lo present any las diversions que tant nom li han donat en anys anteriors, habent celebrat la funció inaugural lo 27 d' aquest mes. Dita societat se serveix del idioma catalá en tots sos actes.

D. Francesch Fayos ha tingut la galantería de remetrens la llegenda que ab lo títol de *La Bala d' argent* li fou premiada en los últims Jochs Florals de Valencia. Dita llegenda está correctament escrita y revela en son autor notables disposicions.

Ab aquest número donem fi á la publicació del treball del senyor Coroleu *Dels contractes de enfiteusis y á rabassa morta*. Aquest notable estudi obtingué premi en lo certámen celebrat l' any derrer per *La Renaixensa*.

La distingida escriptora Donya Maria de Bell-lloch nos ha remés la segona edició de sa notable novela *Vigatans y Botiflers* en la que hi campeja la galana dicció, energía y brillantesa de las imatjes y precisió en las descripcions que tan alt han posat lo seu nom. L' argument está ben desenvolupat y es sumament interessant.

Rectificacions á l' article *Lápidas romanas novament descobertas en la muralla antigua de Barcelona*.

Paginas.	Líneas.	Diu:	Deu dir.
114	28	IIVIR	IIVIR
»	29	NOVELLÆ	NOVELLÆ
118	17	IVLIA	IVLIAE
»	»	estituta. on. o	estitutae...
»	18	(son óptim marit)	.....
»	19	Julia	á Julia
»	»	Luci	Luci....

Lo distingit poeta D. Alvar Verdaguer ha sigut premiat en lo certámen celebrat lo dia 2 de Setembre últim per la Societat de Llengüas romanas en Montpeller per una traducció en vers de las máximas de Fenelon.

Varis literats catalanistas obsequiaren ahir nit al distingit inginyer catalá D. Andreu Avelí Comerma ab un dinar que 's servi en los salons de la fonda anomenada de ca 'n Justin.

Inútil es dir que en ell hi regná lo major entusiasme. Se pronunciaren calorosos brindis, sobresurtint lo del obsequiat que ab valen-

tas frases demostrá son cor verament catalanista al dir que lo qu' ell havia fet ho debia al caracter que heretá naixent en nostra terra que ho es de energia y perseverancia.

Finalisá l' agradable vetllada llegintse diferents travalls en prosa y vers que foren sumament aplaudits.

En Valencia s' ha estrenat una pessa en un acte titulada: *Bufar en caldo fret*

La distingida escriptora D.ª Agna de Valldaura ha publicat un volum de poesías, quèntos y altres composicions ab lo títol de *Fullaraca*.

La que 'n podriam dir nova escola arquitectónica s' ha donat á conceixer brillantment durant las últimas firas y festas de Ntra. Sra. de la Mercé, ab la terminació de las obras de decorat d' algunas botigas, com la dels Srs. Duarry, Bonnin y Café inglés en lo carrer de Fernando, y la colocació dels dos candelabros modelo, costejats per l' Ajuntament en la plassa Real. En aquestas obras sos respectius autors los Srs. Vilaseca, Granell, Tenas y Gaudi han demostrat sas rellevants qualitats artísticas, caracterisadas especialment per la llibertat y soltura del dibuix y per lo més atrevit y brillant empleo de la policromia; lo que 'ns fa augurar dias de gloria pera l' art á Catalunya y en especial á Barcelona lo dia en que las grans obras de reforma que necessariament deuen ferse á la ciutat obren als artistas de esperit jove ample camp á llur activitat.

Las lletras catalanas acaban d' alcansar altre senyalada distinció á Madrid ab lo fet d' haberse traduhit al castellá la darrera obra de Mossen Jascinto Verdaguer *Idilis y Cants místichs*, essent lo traductor lo conegut escriptor Sr. Carulla. S' está estampant l' obra ab gran luxu en la impremta del Sr. Dubrull.

En la *Revista Europea* hem llegit una extensa bibliografía de la última memoria del P. Fita, firmada per l' erudit escriptor D. Joaquim Costa en lo qual se fan grans elogis de la darrera obra del novell académich, elogis tant mes notables quant es major la competencia del que 'ls prodiga.

Hem rebut la obra del nostre amich y colaborador D. Andreu Balaguer y Merino *Ordinacions y bans del comtat d' Ampurias*, de lo que 'ns ocuparém detingudament com mereix sa importancia.

S' está acabant, pera repartir tot seguit als subscriptors de LA RENAIKENSIA l' obra de D. Salvador Sanpere y Miquel *Las Damas d' Aragó*.

L' últim dimars al vespre tingué lloch en lo saló de Cent la distribució de premis del certámen del Colegi Mercantil. Ocupá la presidencia la distingida poetisa Donya Dolors Moncerdá de Maciá que pronunciá un discurs brillantíssim interromput repetidament per los estrepitosos aplausos del públich. Deixem de fer la ressenya d' aquest acabat treball per haberlo de publicar en lo próxim número.

Lo secretari del jurat lo jove poeta D. Arturo Masriera després de llegir lo fallo passá á obrir lo plech que contenia 'ls noms dels escriptors distingits, essentho ab premi D.ª Josepha Massanés de Gonzalez, D. Emilio Vilanova, D. Antoni Careta y D. Emilio Coca y ab accésit los Srs. Ribot y Serra, Casademunt, Carcassona, Verdú, Morera, Omarch y Lopez Orriol.

Lo *Diari catalá* fa saber que lo primer accésit á la obra dramática *La Mort de Pompeyo* y cual plech sortí en blanch, perteneix á D. Francesch Pelay Briz.

Tots los traballs foren molt aplaudits. La Sra. Massanés gloria de nostras lletras, ocupá un lloch en la presidencia al costat de la senyora Moncerdá.

Lo violinista D. Eusebi Bosch acaba de posar en música y dintre poch se publicarán duas *Intimas* de D. Artur Gallard.

La *Enciclopedia* revista científica y literaria que veu la llum en Sevilla, ha reproduhit traduhintla al castellá la obreta que publica D. Gayetá Vidal y Valenciano ab lo titol de *Consideracions sobre la literatura popular catalana*.

Dimars proxim s' estrenará en lo *Teatro catalá* una comedia en 3 actes dels senyors Soler y Molas, ab lo titol de *La má del Inglés*.

La societat lo *Rat Penat* de Valencia va á publicar las poesías premiadas en los Jochs florals celebrats en aquella ciutat. Los Srs. Llorente, Ferrer, Torres y Llombart revisarán ditas poesías pera unificar la ortografia un dels fins que 's proposa aquella societat.

SUMARI

JOSEPH COROLEU.	Dels contractes de enfiteusis y á rabassa morta segons l' antiga y la moderna legislació.	257
J. PONS Y MASSAVEU.	La barra.	272
ANTON MASSÓ.	L' enveja.	285
F. UBACH Y VINYETA.	Lo só de l' arpa.	295
DAMAS CALVET.	A Esmeraldina Cervantes.	297
ANGEL GUIMERÁ.	Lo que diu l' arpa.	298
	Novas.	301